

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Gyvybės kultūros architektas

Ne veltui žodis „kultūra“ yra kilęs iš lotyniško žodžio *cultura*, kuris reiškia ugdymą, lavinimą, tobulinimą, apdirbimą. Kultūra – žmogiškosios veiklos sritis, tokia pat svarbi kaip ir kitos, tokia pat trapi ir pažeidžiama, permaininga ir netobula. Ji visada dalinsis į „gyvybės“ ir „mirties“ kultūrą. Ji būtina mums, žmonėms, kaip dvasinėms būtybėms, gyvenančioms ne tik dėl prigimtinių instinktų tenkinimo. Ji gyva, auganti, bręstanti, ji bus tol, kol bus žmogus. Kol bus žmonių, suprantančių jos reikšmę, jos svarbą. Ir pabrėžiančių ne destrukciją kultūroje, o gyvybę.

Vienas iš tokių žmonių buvo šviesaus atminimo kunigas Kęstutis A. Trimakas. Sielovadininkas, psichologas, ateitininkas, poetas, rašytojas, dailininkas, kultūrininkas... sunku išvardinti visas sritis, kurioms K. A. Trimakas nebuvo abejingas. Jo mirties metinėms ir jo pomirtinės knygos

„Mano pasaulėjautos kelionė“ pristatymui skirtuose renginiuose, kurie vyko liepos 17 d. Vilniuje ir liepos 19 d. Kaune, prelegentų kalbose ir prisiminimuose atsiverdavo vis naujos sritys, kurios kunigą Kęstutį traukė, domino, stebino. Tai ir politika, ir teatro menas, ir jaunimo auklėjimas... Galima sakyti, kad tokią įvairiapusę gyvenimišką ir kultūrinę įvairovę talpinanti asmenybė pasitaiko tikrai retai, juolab kad toji dvasinė įvairovė – ne dirbtinė, o nuoširdi.

Tarp mažiau akcentuojamų kunigo Kęstučio gyvenimo faktų yra jo kaip „Kultūros“ redaktoriaus darbas, taip pat – jo kaip nuolatinio, ištikimo ir visada atsiliepiančio į aktualius kultūros įvykius „Kultūros“ autoriaus straipsniai, atsiliepimai, komentarai. Kunigui Kęstučiui išėjus į amžinybę, labai sumenko – galima sakyti, beveik visai išnyko – straipsniai religine tematika, kuriuos jis rašydavo ne tik nuoširdžiai užsidegęs, bet ir profesionaliai – remdamasis tos srities autoritetais, paveldu, naujausiomis žiniomis. Kunigui Kęstučiui buvo įdomūs ne tik įprasti, bet ir prieštaringi kultūros reiškiniai ir įvykiai: jis netrukdamo į juos reaguoti. Tokio nuoširdaus, gilaus domėjimosi ir gyvos reakcijos šiandieninei „Kultūrai“ labai trūksta...

Kunigas Kęstutis pats buvo kultūros žmogus – tai visiškai aišku, žiūrint į jo tapytus paveikslus, kuriuose rungiasi poetinės impresijos, skaitant jo eilėraščius, kuriuose švyti būties spalvos, prisimenant jo pamokslus – pasak jų klausiusiųjų, kunigas Kęstutis labai išraiškingai gestikuodavo rankomis, jo veidas ir akys būdavo lyg Hamleto monologą skaitančio aktorius... Kunigo Kęstučio asmenybę jungė trys bene kilniausios žmogaus profesijos – mokytojo, gydytojo, dvasininko. Ne tik jungė, bet ir papildė. O kultūra jam buvo terpė, kurioje jo pašaukimas skleidėsi ir žydėjo, teikdamas džiaugsmą ir gyvenimo pilnatvę visiems, jį pažinusiems, su juo bendravusiems.

Tokie žmonės paprastai visada išlieka gyvi. Gyvi atmintyje, gyvi džiaugsmu... kaip kunigas Gediminas Kijauskas sakė – kunigas Kęstutis mums išlieka „gyvas tarp gyvųjų“. Net išeidamas anapus, kunigas Kęstutis neprarado vilties ir tikėjimo, kad „ten“ jam bus ką veikti. O, sakė jis, kiek pas Viešpatį man bus veiklos... Ir kas gi drįstų tuo abejoti? Ir kodėl?... Sena patarlė sako, kad kiekvienam atseikėjama pagal nuopelnus, tik kažkodėl šią patarlę pasitelkiame, norėdami ką nors papeikti ar pagąsdinti. O juk galima ją suprasti ir kitaip. Kaip malonės ir džiaugsmo padvigubinimą ar patrigubinimą. Bet gal šie su skaičiais susiję apibūdinimai netinka, nes mes juk nežinome dangiškojo saiko tūrio. Galbūt jis tokio net neturi – yra beribis. Kaip Dievo malonė.

Aciiū Jums, kunige Kęstuti. Už gyvybės kultūrą, kurią Jūs nešėte, skleidėte ir stiprinote.

Kun. Kęstutis A. Trimakas

Jono Kuprio nuotr.

IŠSINEŠIU SU SAVIM

*Išsinešiu su savim
matytus ir nematytus kalnus,
vaikščiotus ir neišvaikščiotus takus...
Išsinešiu širdyje ir ant pečių užkroves
neišbraidytos upės
išbraidytus pakraščius.*

*Išsinešiu su savim
neišdainuotas arijas,
nutilusias melodijas...
žvaigždes, skaičiuot neužbaigtas –
erdvėj paklydusias simfonijas...*

*Aidą tik paliksiu,
pėdsakus gimtų namų,
brangių sapnų, –
Tikėdamas
viską Tavyje atrasiu;
visa, kas nebūtin išslydo,
viską, ko dar viliuosi – šimteriopai...*

*O Tu mokysi mane kitokios dainos,
laipiojant kitais kalnais,
vaikščiojant kitais takais,
braidant po kitas upes –
su Tavimi.*

Kęstutis A. Trimakas

Renata Šerelytė

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Gyvybės kultūros architektas • **2-as psl. Virginija Paplauskienė.** Kelionės į Algirdo Landsbergio kelionę aidas • **3-as psl. Paul Landsbergis: „Su tėčiu mus siejo artimas ryšys“** • **4-as psl. Aldona Žemaitytė.** Tikėjimas kaip pavasario gėlės skleidimasis • **5-as psl. Algis Vaškevičius.** Kelionė, kuri niekada nesibaigia • **6-as psl. Astrida Petraitytė.** Kur (kas) buvo Lietuva Pirmojo pasaulinio karo metais? • **7-as psl. Andrius Navickas.** Svarbus kelrodis į Tėvo namų jaukumą ir džiaugsmą • **8-as psl. Kultūros kronika/ Baltieji Vilniaus stulpai**

Kitas numeris pasirodys rugsėjo 6 d.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2014 metams suteikė 24 000 Lt paramą šeštadieniui „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

Kelionės į Algirdo Landsbergio kelionę aidas

Virginija Babonaitė-Paplauskienė

Birželio 26 dieną Maironio lietuvių literatūros muziejuje Kaune buvo minimas rašytojo, dramaturgo, literatūros kritiko, „Laisvosios Europos“ bendradarbio, redaktoriaus, PEN klubo lietuvių skyriaus išėivijoje (daugiau nei keturiasdešimt metų pirmininko bei vicepirmininko), profesorius Algirdo Landsbergio (1924–2004) 90-osios gimimo metinės. Renginyje dalyvavo iš Jungtinių Amerikos Valstijų atvykęs rašytojo brolis Algimantas su žmona Terese ir jų sūnus Liudas. Šių eilučių autorė, Maironio muziejaus Išeivių literatūros skyriaus vedėja monografiniu principu parengė, o dailininkė Inga Zamulskienė apipavidalino rašytojo atminimui skirtą parodą „Kelionė į Algirdo Landsbergio kelionę“. Visi atvykusieji į renginį smalsiai apžiūrino pirmą kartą eksponuojamas unikalias archyvalijas, atveriančias nežinomus rašytojo gyvenimo bei kūrybos kelius.

Renginyje dalyvavo Jo Ekscelencija vyskupas Kęstutis Kėvalas, humanitarinių mokslų daktarė Eglė Keturakienė, režisieriai Gytis Padegimas bei Vytautas Balsys. Klasikine gitara grojo Artūras Kelpša. Aktoriai Agnė Banytė bei Aidas Matulis vaidino ištraukas iš A. Landsbergio pjesės „Vaikai gintaro rūmuose“. Renginio metu buvo pristatyta šių eilučių autorės parengta ir Amerikos, Australijos išėivių bei kai kurių lietuvių lėšomis „Morkūno ir Co“ spaustuvėje išleista knyga „Kelionė į Algirdo Landsbergio kelionę. Archyvai“ (apie ją bus rašoma vėliau).

Renginio pradžioje, sukurdamą rimtį, nuvilnijo klasikine Artūro Kelpšos gitaros melodija. Nurimus šventiniam jauduliui, renginio vedėja pakvietė Jo Ekscelenciją vyskupą Kęstutį Kėvalą tarti pasisveikinimo žodį ir palaiminti vakaro kelionę. Vyskupas K. Kėvalas pasidžiaugė galimybe susiburti šeimoms, išskirtoms okupacijų, tremčių, susibėgti kada panorėjus, išvengiant „geležinės uždangos“ kurtų barjerų, kai tenka atsiskirti nuo savųjų, nežinant, kas laukia ateityje. K. Kėvalas dėkojo gerb. Landsbergiams už suteiktą galimybę pažinti rašytoją, kuris, negailėdamas jėgų ir laiko, aukojosi dėl Lietuvos. Jis kvietė ne tik pažinti savo tėvynainius, išsibarsčiusius po pasaulį, bet ir išmokti didžiuliais jais ir jų darbais.

Renginio prelegentė doc. dr. Eglė Keturakienė apžvelgė rašytojo kūrybos kelią, išsamiau apibūdindama A. Landsbergio novelistiką, lygindama ją su J. Savickio proza. Ji išskyrė 3 dominuojančias novelėse temas: kūrybą, išėivių gyvenimą ir muziką. Visos trys temos apibūdintos kaip glaudžiai susijusios tarpusavyje, išsamiau buvo analizuojamos kelios novelės: „Moters balsas“, „Rašytojas M. lankosi mieste N.“ ir kt. Prelegentė pabrėžė, kad A. Landsbergio novelės pasižymi netikėta pabaiga. Paminėta ir jo novelėms būdinga autoironija. Analizuodama novelės, ji teigė, kad rašytojo kūryboje sureikšminami vaikystėje patirti išgyvenimai, kurie palieka neišdildomus pėdsakus; žmogui svarbu turėti šaknis, atsiremti į gimtąją vietą. A. Landsbergis savo novelėse sugebėjo sujungti lietuviškumą ir pasaulio patirtį.

Labiausiai pamėgtas A. Landsbergio žanras buvo dramaturgija, todėl neatsitiktinai renginyje dalyvavo du žymūs režisieriai Gytis Padegimas bei Vytautas Balsys. Pastarasis režisavo jo pjesę „Penki stulpai turgaus aikštėje“. Pasakodamas apie šį darbą, V. Balsys prisipažino, kad turi dramaturgo jam rašytus laiškus, bet kol kas su jais dar nenorėtų skirtis. Režisierius pasakojo apie savo pažintį, prasidėjusią tiesiog nuo A. Landsbergio balso – V. Balsys klausydavęs „Laisvosios Europos“ radijo. O realus susitikimas įvykęs tik griuvus Berlyno sienai. Jis buvo paremtas bendru noru pastatyti spektaklį. Pjesė „Penki stulpai turgaus aikštėje“ buvo sėkmingai pastatyta Kauno dramos teatre. V. Balsys kuriama spektaklį palygino su gėle – kaip gėlė jis išsiskleidžia ir vėliau nužydi, palikdamas tik prisiminimus.

Režisierius G. Padegimo darbai žinomi ne tik Lietuvoje, bet ir svetur; jis pastatęs daugiau nei 100 spektaklių. Jis puikiai susipažinęs su A. Landsbergio kūryba, skaitė ne tik rašytojo knygas, bet ir rankraščius. Apgailestavo, kad šie puikūs veikalai

Pirmoje eilėje, iš kairės: Virginija Paplauskienė, Algimantas Landsbergis, Teresė Landsbergienė, vyskupas Kęstutis Kėvalas, Lietuvos ir Latvijos jezuitų provincijolas Gintaras Vitkus

dar nepažinti, neatrasti Lietuvoje. G. Padegimas susizavėjęs kalbėjo apie A. Landsbergio sukurtą pirmą lietuvių literatūroje modernų romaną „Kelionė“. Jis teigė, kad tai unikali medžiaga kino filmui. Iš rašytojo yra gavęs jam dedikuotą knygą „Vaikai gintaro rūmuose“. Spėjo dedikuotą knygą gavęs todėl, kad pjesėje veikiantis režisierius – G. Padegimo mokytojo J. Jurašo prototipas. Prelegentas debiutavo renginyje, perskaidydamas jo sielai artimos pjesės „Vėjas gluosniuose. Gluosniai vėjuje“ ištrauką. Po šties efektingo skaitymo jis apmaudžiai pasakė, kad penkiems teatrams Lietuvoje siūlė ją pastatyti... ir negavo nė vieno atsakymo.

Kauno jezuitų provincijolas, buvęs gimnazijos direktorius, kunigas Gintaras Vitkus pasiūlė spektaklį statyti gimnazijoje, kuri gali būti puikus teatras. Juk nemažai bendrumų tarp A. Landsbergio ir šios mokslo įstaigos – būtent joje būsimasis rašytojas mokėsi ir vaidino... Apie savo susitikimą su A. Landsbergiu New Yorke pasakojo ir Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkas Antanas A. Jonynas.

Renginyje pynėsi kalbos, aktorių A. Banytės ir A. Matulio suvaidintos ištraukos iš pjesės „Vaikai gintaro rūmuose“ bei klasikinės gitaros virtuoziskai atliekamos melodijos. Renginio vedėja trumpai pristatė savo parengtą knygą „Kelionė į Algirdo Landsbergio kelionę. Archyvai“.

Renginį vainikavo jautri Teresės Landsbergienės kalba. Ji dėkojo visiems susirinkusiems, visiems, atvykusiems pagerbti Algirdo, kuris, jos žodžiais tariant, būtų vertas atminimo net tuomet, jeigu nieko nebūtų sukūręs, nes jo indėlis į lietuvių literatūrą ir

kultūrą yra kur kas platesnis ir didesnis, nei manoma – pradėdamas darbą „Laisvosios Europos“ radijuje, baigiant LRD pripažinimo tarptautiniu mastu iškovojo bei darbu PEN klube. Girdama Maironio lietuvių literatūros muziejaus unikalumą, jo išėivių rašytojų eksponatų turtingumą, visų išėivių vardu dėkojo Išeivių skyriaus vedėjai bei to skyriaus darbuotojoms. Joms buvo padovanota kė tik išleista knyga ir gėlės. T. Landsbergienės kalboje nuskambėjo ir liūdesio gaida, ji apgailestavo, kad archyvinė knyga išėjo be muziejaus logotipo (valdžios sprendimas – V. P.) ir padėkojo ją išleidusiam „Naujajam lankui“ bei spaustuvei „Morkūnas ir Co“, taip pat palinkėdama klausytojams vis geriau pažinti A. Landsbergio kūrybą ir patį kūrėją.

A. Landsbergis, perduodamas Maironio muziejui dalį savo archyvinės medžiagos, knygoje „Kelionės muzika“ įrašė: „Maironio muziejui, kuris jau tapo mano namais“. Praėjus dešimtmečiui nuo rašytojo mirties, galima teigti, kad A. Landsbergio archyvinis palikimas surado savo namus, jis tvarkomas bei tyrinėjamas, saugomas, eksponuojamas, skelbiamas.

Rašydama šias eilutes, noriu dar kartą tarti begalinius padėkos žodžius rašytojo sūnams Pauliui bei Jonui, taip pat – Teresei ir Algimantui Landsbergiams, kurie nenuilstamai dirba kultūros paveldo išsaugojimo darbus. Vykdama į JAV surasti ir parvežti išėivių rašytojų archyvų, esu gaubiamą šių kilnių žmonių rūpesčio ir globos. Jų dėka archyvai sėkmingai atkeliauja į Lietuvą. Nuoširdus ačiū jiems. □

Rašytojo atminimui skirta paroda „Kelionė į Algirdo Landsbergio kelionę“

Paul Landsbergis: „Su tėčiu mus siejo artimas ryšys”

Šie metai yra jubiliejiniai Algirdui Landsbergiui (1924–2004) – išeivių prozinininkui, dramaturgui, literatūros kritikui, eseistui, žurnalistui. Prieš keletą metų prisiminimais apie Tėtį pasidalijo rašytojo sūnus **prof. Paul Landsbergis**.

Mano tėtis buvo nuostabus, švelnus, žaismingas, sklidinamas humoro žmogus. Jis buvo nuovokus politikoje ir labai gerai išmanantis istoriją, politiką, literatūrą ir mitologiją. Labai domėjosi tėvyne – Lietuva – ir daug metų sunkiai dirbo, kad ji vėl būtų laisva. 1956–1966 m. New Yorke dirbo Pavergtųjų Europos tautų asamblėjoje – organizacijoje, kurioje buvo rašomi straipsniai, lankstinukai ir knygos apie Rytų Europos šalių situaciją. 30–40 metų tėtis rašė ir transliavo programas Lietuvai per *Laisvosios Europos radiją* ir *Laisvės radiją*. Žinoma, jo pjesės ir novelės taip pat kreipė dėmesį į tėvynę ir emigranto išgyvenimus. Jis buvo labai laimingas, galėdamas grįžti į tėvynę 1991 m. ir vėliau, paskutiniu XX a. dešimtmečiu (prieš širdies priepuolį, ištikusį 1997 m.). Jis buvo labai patenkintas ir pamalonintas savo pjesių pastatymu Kaune ir Vilniuje. Aistringai domėjosi politika, ypač dorumu ir teisingumu politikoje. Tą aistrą perdavė broliui ir man. Nebijojo jokio politinio oponento, dažnai gerai faktais pasikausčiusio, net jei oponentas buvo remiamas populiaraus požiūrio. Mano tėtis taip pat rūpinosi katalikų-žydų ryšiais Lietuvoje ir Rytų Europoje, ir darė, ką galėjo savo raštuose ar viešai kalbėdamas New Yorke, kad galėtų padėti suprasti ir sutaikyti šias dvi bendruomenes.

Užaugau tame pačiame name, kuriame gyveno ir tėčio tėvai – Jeronimas Landsbergis (1901–1995) ir Emilija Meliūnaitė-Landsbergienė (1897–1984). Jie atvyko į Ameriką 1949 m., po ketverių metų, praleistų pabėgėlių stovykloje, Vakarų Vokietijoje.

Apie gyvenimą Vokietijoje žinau labai mažai – ne kiek daugiau, kiek buvo parašyta Jono Meko knygoje „Žmogus be vietos” („I had Nowhere To Go”). Manau, kad tėčio knygoje „Kelionė” taip pat perteikiamas šis periodas; deja, nesu jos skaitęs.

Mano senelė Emilija buvo labai mylinti, šilta moteris, kuri kepdavo anūkams blynų, kada jie tik užsigeisdavo. Ji kalbėdavosi su gyvūnais, augalais ir medžiais – manau, jie išklaudydavo – pagal seną lietuvių pagonių tradiciją. Mano senelis labai sunkiai dirbo, buvo labai nagingas: mokėjo dirbti įvairiais įrankiais (dailidės, santechnikos darbai, dažymas, namo remontas). Ir labai taupus. Kažkaip jis sugebėjo per ketverius Amerikoje praleistus metus sutaupyti tiek pinigų, kad įsigijo namą Queens, New Yorke. Tai čia su broliu ir pussesere Ligija užaugome. Senelio sunkaus darbo dėka gyvenimas buvo nuostabus.

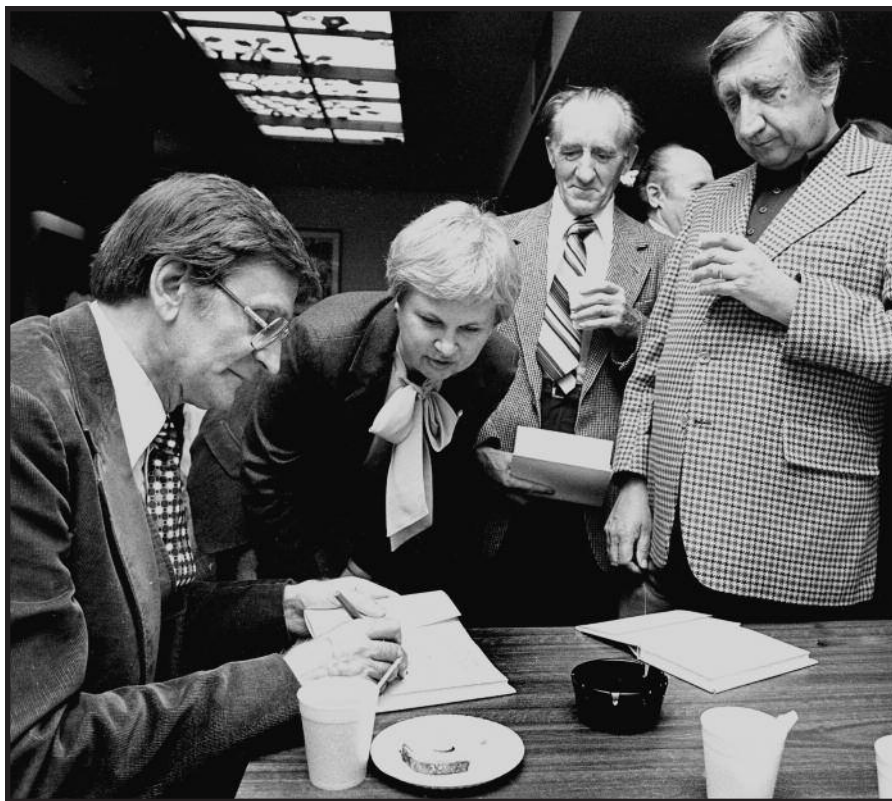
Mano tėtis sutiko mamą maždaug po šešių mėnesių (po atvykimo į Niujorką) 1949 m. Jie susituokė 1951 m., aš gimiau 1952 m., brolis – 1956 m. Laimei, mano tėčio tėtis nupirko namą Queens, Niujorke, 1953 m., ir mes išsikėlėme į jį. Visi galėjome gyventi nuostabioje aplinkoje, nepaisant to, kad mano tėvai ir neuždirbdavo daug pinigų. Mano mamos mama turėjo lietuviškų šaknų. Tad mano mama buvo subūrusi lietuvių liaudies šokių grupę vidurinėje mokykloje. Atėjusi į Brooklyno biblioteką ieškoti lietuviš-

Algirdas Landsbergis, 1947

Algirdas ir Joan Brooklyne

Algirdas Landsbergis pasirašo savo knygą, 1979 m. Chicago.

Jono Kuprio nuotr.

kos muzikos įrašų savo liaudies šokių grupei, ji sutiko tėtį. Ir tėtis gavo ten darbą! Mano mamos tėtis buvo žydas (vokiečių kilmės), jo šeima nuo 1853 m. gyveno JAV. Todėl mes su broliu buvome žydo ir lietuvių kataliko, todėl sunku (ar neįmanoma) būti iš anksto nusiteikusiems prieš katalikus ar žydus – tuo, kuo esame! Mes augome vargingų, bet patikimų airių ir italų darbininkų kaimynystėje, netoli didelės lietuvių bendruomenės Woodhaven, Queens, New Yorke.

Su tėčiu mus siejo artimas ryšys. Kai buvau vaikas, jis ir mano brolis žaidėme beisbolą, krepšinį ir futbolą. Kai nusipirkome pirmą TV (man buvo ketveri), jis mums rodė filmus su Marx Brothers, Busteriu Keatonu, Charlie Chaplainu ir Laurel ir Hardy. Rodė mums, kaip gera būti nerimties ir žaismingiems kaip šie komediantai. Kartais jis vaikščiodavo po kambarį kaip Groucho Marx, pasilenkęs ir įsi-vaizduodamas, kad turįs burnoje cigarą. Jis pasakojo mums, kad tai buvo jo mėgstamiausi jaunystės filmai, kuriuos yra žiūrėjęs kino teatre, Kaune.

Mano tėtis kurdavo daugelyje vietų skirtingu metu. Jis užsirašydavo pastabas apie žmones, pastebėtus kelionėje, idėjas, kilusias namuose. Dideleliuose popieriaus lapuose apmesdavo pjesių ar novelių metmenis. Jis skaitė daug straipsnių apie literatūrą, istoriją ir politiką. Ir, žinoma, kurdavo, pasitelkęs savo išgyvenimus iš nacizmo ir stalinizmo laikų, iš pabėgėlio ir imigranto Amerikoje patirties.

Tėtis perdavė literatūros ir teatro aistrą savo sūnums, nors ir nesame tos srities profesionalai. Būdamas vaikas, skaičiau tėčio pjeses ir noveles. Manau, kad tai – nuostabūs pasakojimai, sklidini humoro ar politinės įžvalgos ar net žmogiško nuovokumo. Jo pjesė „Penki stulpai turgaus aikštėje” apie Lietuvos partizanus, kovojančius prieš sovietinę valdžią 1951 m., buvo greitai ir lengvai pastatyta per dvi savaites Broadway 1962 m. Jis didžiavosi savo pjesė, bet labai krintosi, kad nebuvo gautas palankus teatro kritiko atsiliepimas „New York Times”. Manau, kad tai buvo išskirtinė pjesė dėl to, kad patriotinė, gvildenanti partizanų bei kaltintojų motyvus ir jausmus. Manėčiau, kad jis iš dalies buvo inspiruotas Camus rašymo. Žinoma, ne visos jo pjesės rimtos. Kai kurios jų linksmos, juokingos ir žaismingos.

Vasaromis mano tėtis mėgo keliauti į lietuvių vienuolyną ir vasarvietę Kennenbunkporte, Maine. Čia galėjo atsipūsti ir pakalbėti su senais draugais iš Lietuvos. Ši vasarvietė – taip pat nuostabi vieta vaikams: 64 akrai laukų ir miškų su baseinu, vos vienas kilometras nuo vandenyno. Kai buvau vaikas, čia praleisdavau savaites, kartais net ištisus vasaros mėnesius. Net jei tėtis neturėjo daug pinigų, jis suteikdavo mums puikias vasaros atostogas. □

Iš anglų kalbos vertė ir parengė **Laimutė Adomavičienė**

Kas norėtų daugiau susipažinti su A. Landsbergio gyvenimu, gali aplankyti parodą „Kelionė į A. Landsbergio kelionę”, atidarytą Maironio lietuvių literatūros muziejuje, Kaune. Paroda veiks iki rugpjūčio 26 d. Be to, šis muziejus išleido archyvinį leidinį „Kelionė į Algirdo Landsbergio kelionę. Archyvai” (parengė – Virginija Paplauskienė, 2014 m.).

Tikėjimas kaip pavasario gėlės skleidimasis

Aldona Žemaitytė

Nežinau, kodėl kunigą, profesorių Kęstutį Trimaką noriu palyginti su gėle, per visą savo žemiškąją egzistenciją besistiepiančia saulėn. Gėlė skleidžiasi, glostoma saulės spindulių, o kunigas Kęstutis skleidėsi ir stiepėsi Dievop, gaubiamas meilės Motutei Marijai (taip jaunatviško idealizmo vedamas jis vadino Švč. Mergelę Mariją, Jėzaus motiną) ir Švč. Jėzaus širdžiai. Ta meilė išryškėja, skaitant kunigo Kęstučio knygą „Mano pasaulėjautos kelionė“, kurios pristatymas buvo surengtas Vilniaus Paveikslų galerijoje liepos 17 d. ir Kaune, Maironio lietuvių literatūros muziejuje, liepos 19 d.

Tai paskutinioji prieš mirtį parašyta jo knyga. Ją sudarė ir Vilniuje pristatė išeivijos kultūrininkė, Valstybinės dr. J. Basanavičiaus premijos laureatė Marija Remienė (JAV, Čikaga), o išleido Lietuvos dailės muziejaus leidykla „Savas takas“ (redaktorai – Gediminas Mikelaitytis, Liuda Skripkienė, dizainerė Laima Zulonė).

Apie kunigą Kęstutį ir jo knygą Vilniuje kalbėjo jo kolegos mokslininkai, visuomenės veikėjai, dvasininkai iš Amerikos ir Lietuvos. Knygos pristatymo renginį vedė rašytoja Renata Šerelytė.

Mano išpareigojimas kun. Kęstučiui, su meile ir atjauta mūsų žemiškiesiems rūpesčiams žvelgiančiam iš Dangiškosios karalijos buveinių – aprašyti knygos pristatymą Vilniuje. Bet pristatymai visur panašūs – kaip ir pristatytojai. Kur buvę, kur nebuvę kalbėtojai iš Lietuvos ir Užatlantės suka kun. Kęstučio profesinių, moralinių ir dvasinių dorybių link... Daugelis jų susiję su Vytauto Didžiojo universitetu Kaune, kuriame kun. Kęstutis keliolika metų dėstė psichologiją ir teologiją, beje, suspėdamas dar nukakti į Vilnių (Pedagoginis universitetas), Klaipėdą, Šiaulius, Kretingą. Pedagogikai jis aukojo savo laiką ir sveikatą, nes senyvam žmogui skraidyti per Atlantą pirmyn atgal nėra juokas. Atidavė, ką sukaukęs geriausia turėjo kaip pedagogas ir psichologas. Juk buvo profesorius psichologas, dėstęs Loyolos universitete Čikagoje. 2010 metais buvo išrinktas VDU garbės daktaru.

Bet pirmoji, viršiausioji jo kunigiška tarnystė buvo skirta Dievui. Kęstutis Trimakas aptarnavo Šv. Antano Paduviečio bažnyčią ir Cicero parapiją prie Čikagos. Cicero rajonas daug dešimtmečių buvo lietuvių lopšys. Kaip ateitininkas kun. Kęstutis aukojo savo laiką redaguodamas „Ateitį“. Anot pristatyme kalbėjusio Šiaurės Amerikos ateitininkų federacijos vadovo Tomo Girniaus, tobulindamas žurnalo turinį ir išvaizdą, jį pavertė estetišku leidiniu. Dešimt metų K. Trimakas paskyrė „Aidams“, bene solidžiausiam kultūros žurnalui išeivijoje. O kur dar redaktoriaus darbas jėzuitų žurnale „Laiskai lietuviams“, dar „Draugo“ kultūrinis priedas, kurį sėkmingai redagavo. Iki pat savo skaudžios ligos ir net sirgdamas rūpinosi ateitininkės, Sibiro kankinės Adelės Dirsytės kanonizavimo reikalais.

Šalia šios plačiašakės pedagoginės, žurnalistinės, ateitininkiškos veiklos Kęstutis Trimakas dar buvo ir menininkas. Kitaip ir būti negalėjo... Juk rašė eiles, tad pagal savo meninę prigimtį turėjo ir piešti ar tapyti. Jo tapyba, abstrakčios kompozicijos, išsiskiria savita spalvine derme, kuri banguoja lyg Michigano ežero vilnys, bet vis kyla aukštyn, savo energingu veržlumu lyg siekiamos užkopti į dangų (žr. paveikslą „Ne iš šio pasaulio“). Tapantysis savo širdį ir ranką nuolat kreipė Dangaus link.

Apie visus čia išvardytus talentus, kurie kunigo Kęstučio asmenybę apgaubė nežemišku spindesiu, kalbėjo knygos „Mano pasaulėjautos kelionė“ pristatymo svečiai – Vyngantas Malinauskas, Liutauras Serapinas, kunigas Evaldas Vitulskis, aktorius Egidijus Stancikas. O jo moksladraugis, amžiumi solidus, bet jaunatviškas savo dvasia kunigas Gediminas Kijauskas praskleidė itin įdomų juodųjų jaunystės meto epizodą. Pokarinėje Vokietijoje, belaukiant leidimų emigruoti į užjūrio valstybes, jie svajojo, kad būtų gera studijuoti visą gyvenimą... Tai liudijo šių dviejų bičiulių nepaprastą smalsumą gyvenimui.

Iš kairės: Liutauras Serapinas, Vincentas Lizdenis, Egidijus Stancikas, Renata Šerelytė, Marija Remienė, Gediminas Kijauskas, Vyngantas Malinauskas
Aldonos Žemaitytės nuotraukos

Žiūrovų salės vaizdas.

Svajodami apie būsimą kunigystę, jiedu išeidavo į mišką pasivaikščioti, kad pasikalbėtų lietuviškai, ir sumąstė tokį intelektualų žaidimą: sakydavo vienas kitam kruopščiai parengtus pamokslus pasirinkta tema. Klausytojai buvo miško žvėreliai, paukšteliai ir, žinoma, patys – vienas kitam...

Visi kalbėtojai įvairiais aspektais palietė kun. Kęstučio „Dienoraščius“ ir rekolekcinius mąstymus, kuriuos kruopščiai iš turimos medžiagos atrinko Marija Remienė. Atvirai kalbant, ji įdėjo milžiniškas pastangas, surinkdama ir surikiuodama visą turimą medžiagą, rūpindamasi jos redagavimu ir leidimu, pati parašydama labai nuoširdžias pastabas ir komentarus, suradama kitus atsiminimų autorius, kurie išryškino įvairius kunigo Kęstučio veiklos aspektus...

Pirmoje knygos dalyje „Jaunos dienos“ punk-

tyriniais trumpojo žanro – esė – pasakojimais autorius kalba apie savo kūdikystę, jaunystę, pasaulėjautos kelionės pradžią. Vakarų knygos pristatymo dalyviai buvo supažindinti su trimis miniatiūromis – akstiniais visai tolesnei pasaulėjautai ir kūrybai. Tai *Mamunės šypsena*, *Smilga*, *Skriaudžiama* – vėlesniuose skyriuose išplėtojami ir filosofinius apmąstymus apie Dievo – Kūrėjo, Autoriaus – buvimą šalia. Kęstučiui Trimakui niekada nereikėjo braidyti painiais dievoieskos keliais.

Iš kur toks tyras tikėjimas? – gali kilti klausimas ne vienam „Kelionės“ skaitytojui. Iš sovietmečio nepaliestos vaikystės, iš jaunystės idealizmo – gal būtų tiksliausias atsakymas. Geriausiai tai suvokė knygos sudarytoja, kun. Kęstučio tekstų komentuotoja gerb. Marija, daugelį dešimtmečių, nuo jaunystės, pažinusi šviesųjį kunigą, galėjusi atsiremti į jo tvirtą pasaulėžiūrinę nuostatą. Ji gerai suprato jo maksimalizmą ir kontempliacinį gyvenimo būdą, netrukdytą būti veikliu katalikiškosios srovės veikėju. Knygos įžangoje, trumpose „Pastabose“ bei atsiminimuose apie kunigą Kęstutį ji piešia pakylėtą, iš buitinių rūpesčių išsivadavusį dvasios laisvūną – dvasininką, poetą, filosofą, psichologą, žurnalistą, dailininką...

Jau berengiant knygą, buvo atrasti gimnazijos laikų dienoraščiai, (1948–1949 metai), skirti Dievo Motinai Marijai, kurią jaunuolis vadina Motute Marija, o savo mylimą motiną – Mamunę... Dienoraštis sudarytas iš trumpų kasdienių užrašų-intencijų – aukojimo Mišiose už savo artimuosius ir mylimuosius. Tai man primena Adelės Dirsytės laiškus, išspausdintus knygelėje „Maniesiems“...

Didelę knygos dalį užima įvairių žmonių, daugiausia išeivijos atstovų, artimai bendravusių su kun. Kęstučiu, atsiminimai. Labai vertinga fotografinė medžiaga, papildanti ir sustiprinanti išpūdį, tarsi atskiras įdomus pasakojimas apie kunigo Kęstučio gyvenimą. □

Iš kairės: Renata Šerelytė, Marija Remienė, Vincentas Lizdenis

Vyskupas Eugenijus Bartulis ir Marija Remienė

Koncertuoja jaunųjų smuikininkų ansamblis iš Kauno Šiniči Suzuki pradinės mokyklos

Kelionė, kuri niekada nesibaigia

Knyga apie kunigą K. Trimaką „Mano pasaulėjautos kelionė“ pristatyta Kaune

Algis Vaškevičius

Liepos 19-ąją sukako metai, kai mirė kunigas K. A. Trimakas. Minint šią datą, praėjusį šeštadienį Kauno arkikatedroje bazilikoje buvo aukojamos šv. Mišios už K. A. Trimaką. Jas aukojo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius kartu su Kauno vyskupu Kęstučiu Kėvalu, Šiaulių vyskupu Eugenijum Bartuliu ir kitais kunigais.

Arkivyskupas metropolitas S. Tamkevičius, prisimindamas kunigą K. Trimaką, kalbėjo apie tai, kad šviesios atminties kunigo gyvenime labai didelį vaidmenį suvaidino jo motina Antanina, kurią sūnus vadino „mamune“. Būtent ji formavo būsimojo kunigo pasaulėžiūrą, jo moralines nuostatas.

Pacitavęs Jėzaus žodžius „Pjūtis didelė, o darbininkų maža“, S. Tamkevičius, sakė, kad kunigas K. Trimakas buvo toks darbininkas, kuris per savo gyvenimą spėjo nuveikti labai daug darbų. Priminęs apie kunigo studijas, apie jo siekimą mokslo aukštumų, arkivyskupas metropolitas pabrėžė, kad K. Trimakui visada ir visur labai svarbu buvo lietuviškumas, jis pasižymėjo ypatingu kuklumu ir paprastumu.

Itin daug pastangų K. Trimakas padėjo, kad būtų beatifikuota vienuolė kankinė Adelė Dirsytė. Jos parašytą Sibiro kankinių maldaknygę „Marija, gelbėk mus“ kunigas K. Trimakas išvertė į anglų kalbą, vėliau ji buvo išleista vokiečių, prancūzų, olandų, portugalų, lenkų ir net kinų kalbomis, o bendras tiražas – netoli milijono egzempliorių. Tai plačiausiai pasaulyje paplitusi lietuviška knyga. Pamokslo metu S. Tamkevičius sakė, kad kunigo K. Trimako rūpesčiu ši knyga neseniai išėjo ir suomių kalba.

Šventų Mišių dalyviai itin sujaudino pabaigoje giesmininkų sugiedota kunigo K. Trimako parašyta giesmė „Švęskime gyvenimą“, kuriai muziką sukūrė Ingrida Daukšytė.

Po šventų Mišių Kauno arkikatedroje bazilikoje susirinkusieji aplankė kunigo K. Trimako kapą Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčios kolumbariume. Po pietų Maironio lietuvių literatūros muziejuje surengtas knygos apie kunigą K. Trimaką „Mano pasaulėjautos kelionė“ pristatymas, į kurį susirinko tie, kas kunigą pažinojo ir su juo daug metų bendravo – dvasininkijos, mokslo atstovai, kiti svečiai.

Renginio vedėja rašytoja Renata Šerelytė, pasidžiaugusi, kad pristatymas sulaukė nemažo susidomėjimo, kalbėti pakvietė Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktorę Aldoną Ruseckaitę. Pastaroji dėkojo knygos sudarytojai Marijai Remienei, kurios iniciatyva išleista puiki ir labai vertinga knyga bei surengtas jos pristatymas. Direktorė prisiminė, kad dar 1993 metais kunigas K. Trimakas lankėsi šiame muziejuje ir paliko įrašą knygoje. „Kunigas

liko tarp Amerikos ir Lietuvos esančio simbolinio kultūrinio tilto vidury“, – sakė A. Ruseckaitė.

Prelatas Vytautas Steponas Vaičiūnas apibūdino K. Trimaką kaip ypatingos dvasinės kultūros ir erudicijos žmogų, kuris kartu išliko ir labai kukliu. Prelatas buvo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Teologijos fakulteto dekanas, kai kunigas K. Trimakas pradėjo važinėti į Lietuvą, skaityti paskaitas. 2010 metais K. Trimakui buvo suteiktas VDU garbės daktaro vardas. Tada jis jau sirgo ir negalėjo atvykti, tad šias regalias prelatas kartu su profesorium Alfonsu Motuzu nuvežė K. Trimakui į namus, tuo labai jį pradžiugindami. Svečiai Čikagoje kartu atšventė ir kunigo 80-ąsias gimimo bei 50-ąsias kunigystės metines.

Renginio metu visus susirinkusius sužavėjo mažieji atlikėjai, kurie pertraukose tarp pasisakymų grojo smuikais, taip pat akordeonu. Jiems negailėta plojimų ir pagyrų.

Nacionalinio Kauno dramos teatro direktorius ir aktorius Egidijus Stancikas pabrėžė, kad kunigas K. Trimakas ir moksle, ir bažnyčioje, ir visuomeniniame gyvenime buvo atsigręžęs į Lietuvą. „Gal tik po trejų metų mirus žmogui iš tiesų pradėti jausti netekties skausmą. Marija Remienė į knygos atsiradimą sudėjo visą savo širdį, pažinodama kunigą Kęstutį 50 metų ir gyvendama toje pačioje gatvėje vos per vieną namą, ji sudarė galimybes būti kunigui Kęstučiui kūrėju. Kunigas turėjo ypatingų savybių, jis, atrodo, smulkmenose ir kasdienybėje sugebėdavo išvelgti kažką daugiau“, – sakė aktorius, nemažai bendravęs su kunigu ir Lietuvoje, ir Amerikoje.

E. Stancikas prisiminė ir avariją, į kurią buvo patekęs K. Trimakas – tada jis buvo nuvežtas į prastos reputacijos ligoninę juodaodžių kvartale, sąlygos ten buvusios itin prastos, o pirmiesiems atskubėjusiems M. Remienei ir E. Stancikui sakė, kad viskas gerai, nereikia nerimauti, ramino ir priminė, kad Kristus dar ne tiek iškentėjo. Visi šie prisiminimai šildo, kaip ir ta striukelė, kurią kunigas dovanojęs aktoriui Čikagoje, kai jis čia viešėjo Maironio jubiliejinių 150-ųjų metinių renginių metu prieš trejus metus.

Renginio dalyviams jis taip pat perskaitė keletą ištraukų iš naujosios knygos – kunigo vaikystės prisiminimų „Mamunės šypsena“, „Smilga“ (apie pirmąją nuotrauką senelių ūkyje, kur būsimajam kunigui vos dveji) ir „Mano jaunystė“.

Profesorius A. Motuzas prisiminė K. Trimako keliones į Lietuvą, jo paskaitas studentams, kai auditorijos būdavo pilnutėlės jaunų žmonių, ir jo išvalgos edukologijos, psichologijos, iševijos istorijos temomis studentams itin patikdavo. „Kunigas Kęstutis yra ir tas minėtas tiltas, ir raktas į ateitį“, – sakė profesorius.

Vos prieš porą mėnesių kunigu išventintas Nerijus Pipiras prisiminė K. Trimaką kaip buvusį jo studentą. Jis godžiai skaitęs kunigo Kęstučio knygas, atmintin įstrigę ir tai, kad kunigas buvęs aistringas

ateitininkas, o jo paskaitos visada buvo įdomios, gerai paruoštos. „Kunigas niekada nieko nekritikavo, jis tiesiog keliaudavo kartu su mumis“, – sakė jo buvęs studentas.

„Esu laimingas, kad galėjau pažinti kunigą Kęstutį, kad galėjome būti kartu, daug bendrauti. Anot popiežiaus Jono Pauliaus II, tai buvo žmogus, kuris „yrėsi į gilumą“. Negalėjo nestebinti ir nežavėti jo dėmesingumas žmogui, atidumas kitam. Bendraujant man įsiminė ta gelmė ir subtilumas visame kame pamatyti Dievo kūrybą“, – sakė Šiaulių vyskupas E. Bartulis.

Renginyje buvo ir daugiau kalbėtojų, prisiminusių K. Trimaką ir dėkojusių M. Remienei už jo atminimo įamžinimą. Pati M. Remienė negalėjo su-laikyti ašarų – dar taip neseniai bendrauta su kunigu, tiek daug laiko ir dėmesio jam skirta, tiek valandų praleista jį slaugant, ir ta netektis laikui bėgant tik skaudesnė. „Kęstutis buvo net tik tiltas tarp iševijos ir Lietuvos – jis buvo ir iševijos kunigas, kokių šiandien jau neturime. Nėra dabar tokių kunigų, koks buvo Antanas Staniukynas, koks buvo Stasys Yla, koks buvo Kęstutis – tiesiog neturime. Mes jų labai pasigendame“, – sakė M. Remienė.

Ji priminė, kokį didelį vaidmenį kunigo gyvenime vaidino jo mama, kuri buvo jo kelrodis. „Šiomet prisiminėme amerikiečių kareivių išsilaipinimą Europoje, kai šimtai ir tūkstančiai jų žuvo, ir paskutinis jų žodis dažniausiai būdavo ne „Dievas“, o „mama“, – kalbėjo ji.

M. Remienė bandė atsakyti, kuo naujoji knyga „Mano pasaulėjautos kelionė“ gali būti įdomi skaitytojui ir išreiškė viltį, kad ją skaitys ir jaunimas, nors tenka pripažinti, kad knygos skaitomos vis mažiau, išgali internetas ir, pasak kalbėtojos, „auga beraiščių karta“. „Mes esame senosios kartos atstovai, aš pati esu kaip tas paskutinis dinosauros“, – liūdnai pajuokavo M. Remienė.

Knygos leidėjų sprendimu visos lėšos, kurios bus surinktos pardavus K. Trimako knyga, bus perduotos Bažnyčiai, kuri siekia beatifikuoti lageryje mirusią Adelę Dirsyte. Taip bus padėta išsipildyti kunigo K. Trimako siekiui, kad vienuolė A. Dirsytė būtų paskelbta palaimintąja bei ateityje – ir šventąja.

Pasibaigus renginiui, M. Remienė prašė padėkoti tiems, kurie padėjo parengti ir pačią knygą, ir jos pristatymą Lietuvoje. Ji itin dėkinga kunigo K. Trimako testamento vykdytojai Laimai Šalčiuvienei ir Jonui Šalčiui, Lietuvos dailės muziejaus Vilniaus paveikslų galerijos vedėjui Vytautui Balčiūnui, kuris daug prisidėjo savo idėjomis ir įvairiais patarimais, knygos redaktoriams Gediminui Mikalaičiui ir Liudai Skripkienei, dizaineri Laimai Zulonei, knyga rengti padėjusioms Aušrinei Mačėnienei ir Skirmantei Kvietkauskienei, spaustuvininkui Sauliui Marteckui už ypač gerą leidinio kokybę, taip pat ir Kauno arkikatedros bazilikos administratoriui Evaldai Vitulskiui už puikias vaišes po šventųjų Mišių ir knygos pristatymo bei kitiems, čia nepaminėtiems geradariams. □

Kur (kas) buvo Lietuva Pirmojo pasaulinio karo metais? Pamintijimai po XVIII tarptautinio Thomo Manno festivalio Nidoje (07 12–19)

Astrida Petraitytė

Karo mes nesitikėjom, mūsų politinės įžvalgos nepakako Europos katastrofai suvokti. Tačiau kaip dorovinės būtybės – taip, kaip tokios būtybės mes besiantinančią negandą matėme, dar daugiau: kažkaip jos ilgėjomės; širdies gilumoje jautėme, kad toliau pasaulis, mūsų pasaulis taip nebegali tvirti.

– Thomas Mannas

Šiuo epigrafu atveriamą XVIII tarptautinio Thomo Manno festivalio programėlė. Taip, savaitė Nidoje buvo pašvęsta Pirmojo pasaulinio karo atminimui ir aptarimui (juk jau senokai festivalio rengėjų atsisakta „atnašauti aukas“ didžiojo Rašytojo garbei). Tad ir pamintijimai – apie teminę ašį bei nuokrypius nuo jos.

Šiemečiu festivaliu „Šimtmečio vasara“ pradamas penkerių metų ciklas – „Modernybės palikimas. 100 metų po Didžiojo karo“. Matyt, festivalio organizatorius – ir Thomo Manno kultūros centro vadovė Lina Motuzienė, ir dr. Ruth Leiserowith vadovaujama šio centro kuratoriuma (vis įvardijama idėjų generatoriumi) įkvėpė 2013-aisiais užbaigtas trimetis ciklas, skirtas Czesława Miłoszo idėjų refleksijai: festivalio vėliavomis pamečiui buvo tapę šio Nobelio premijos laureato veikalų pavadinimai „Gimtoji Europa“, „Pavergtas protas“, „Tėvynės ieškojimas“; kaip regime, kiekviena tema atverdavo vis kitus istorinius-intelektinius klodus. Bet toks penkmečio planas... toks teminių ribų apsibrėžimas (vis apie Pirmąjį pasaulinį) taip toli į priekį... Tai sutrikdė, nors šiemetė nuostata abejonių nekėlė. Tuo labiau, kad dar prieš festivalį Vilniuje surengtoje spaudos konferencijoje Antanas Gailius, ilgametis kuratoriumo narys, buvęs ir jo vadovas, dabar – Žodžio programos (t. y. intelektualiojo šios šventės komponento) kuratorius, apgailestavo, kad šiemet visai Europai šimtmečio datą aktyviai pažymint, Lietuvoje ji lieka tarsi nepastebėta. O juk be šio karo – pažymėjo jis – nebūtų buvę Lietuvos, nebūtų buvę Vasario 16-osios.

Tai pailiustravo ir festivalio atidarymo metu Nidoje pasakytoji jo globėjo J. E. Prezidento Valdo Adamkaus iškilminga kalba – humanizmą teigianti, karines intencijas neigianti ir, suprantama, humanisto Thomo Manno sektiną poziciją iškelianti: „Jis pasirinko emigraciją – ir ne tik geografinę. Jis pasirinko ir dvasinę emigraciją – iš prievartos į laisvę, iš žmogų žudančios aplinkos į žmogų ginančią ir saugančią aplinką.“

Tik šis vertinimas nėra tikslus: emigraciją rašytojas pasirinko prieškarium – bet jau kalbame

apie Antrąjį pasaulinį karą, – siautėjant nacional-socializmui. Rimtas konfliktas su broliu Heinrichu, ilgus metus atitvėręs juos tylos siena, buvo būtent požiūris į Pirmąjį pasaulinį – karo priešininkas buvo Heinrichas...

Šiaip ar taip, prasmingai atsišaukta į Europoje (matyt, ne tik) minimą šimtmetį. Mums aktualesiausias, žinia, yra lietuviškasis šios sukakties motyvas: o Lietuva tuo metu?.. Šią temą ir gvildeno Lietuvai atstovavęs pranešėjas – istorikas Eligijus Raila. Nors jo pranešimo tema „1914: paskutinė Lietuvos vasara“ atliepė bendrai festivalio orientacijai į prieškarį ir karo pradžią (tik bent man liko neaiški įvardijimo „paskutinė“ reikšmė – tarsi apgaillima, kad paskutinė carinėje Rusijoje?), bet, galima sakyti, tai buvo žvilgsnis nuo 1918-ųjų viršukalnės: pranešėjas gvildeno, ką veikė, kur 1914-ųjų vasarą buvo Vasario 16-osios signatarai. Daugiausia dėmesio skirta dr. Jonui Basanavičiui, cituojant jo dienoraščius ir atkreipiant dėmesį, kad Lietuvos patriarchas ne tiek apmąsto politinę problematiką, kiek gilina savo negalavimų simptomus. Tiesą sakant, ne tik daktaro-ligonio, bet ir pranešėjo dėmesys į kraują *wrine* ir pan. pasirodė kiek hipertrofuotas: manau, viena vertus, žmogui įsivaizduojant, kad jis žvelgia mirčiai į akis, savas kūnas natūraliai tampa pagrindine problema, antra vertus, istorinių šalies lūžių veikėjų kilstelėjimas nuo žemės, jų šioks toks susimbolinimas taipogi yra neišvengiamas. Labiau atsišaukė pranešėjo kartu su renginio moderatoriumi A. Gailiumi gvildentas klausimas: kaip nutiko, kad Lietuva 1918-aisiais staiga išniro kaip nepriklausoma valstybė – tarsi iš nebūties... Juk per šimtmetį trukusią carinės Rusijos okupaciją daugelis spėjo prie to priprasti ir pritapti, juk prieš karą keltas tik didesnės autonomijos klausimas. E. Raila pabrėžė ypačingai aktyvią Lietuvos inteligentią, jos telkimąsi kultūrinei veiklai, lietuviškajai spaudai – taigi tereikėjo palankiai susiklosčiusios karo pabaigos (tikrai buvo galima įsijausti į šį tarsi stebuklu tapusį istorinį virsmą – jį patyrėme ir po samžį trukusios sovietinės okupacijos, prie kurios dauguma jau irgi buvome priprate...).

prieškario vasara prasmingai įsiterpė į europinį kontekstą – į jį žvilgtelta dviejuose Žodžio programos renginiuose. Viename jų pristatyta vokiečių autoriaus Floriano Illeso knyga „1913: Šimtmečio vasara“, lietuviškai ką tik pasirodžiusi nuolatinės dvikalbio (lietuviškai-vokiško) festivalio vertėjos Kristinos Sprindžiūnaitės dėka. Būtent šios knygos pavadinimas pasiskolintas šiemečiam festivaliui. Autoriui negalėjus atvykti, jos tematiką, stilistiką, savitumą ir pan. aptarė vertėja K. Sprindžiūnaitė, istorikas Nerijus Šepetys, moderuojant žurnalistei, muzikologei Jūratei Katinaitei. Sužinojome, kad autorius pristato ne tik 1913-ųjų vasarą, bet nuosekliai visus metų mėnesius, kiekvieną jų skirdamas kuriai nors daugiau ar mažiau žinomai asmenybei (pvz. S. Freudui, A. Schönbergui), kad skyrelių stilistika įvairuoja nuo dokumentinės faktografijos iki žurnalinės paskaul skilties... Pageidavusieji knyga galėjo ir įsigyti.

Kitą žvilgsnį į Europą karo pradžioje pasirinko svečias iš Lenkijos Maciej Górnys, perskaitęs pranešimą „Rytų ir Vidurio Europos proveržis į naująjį šimtmetį“, o čia jau, regime, veikia ne pavienės asmenybės, bet tautos ir valstybės. Imperinių valstybių, pirmiausia priešininkių – Austrijos-Vengrijos ir Rusijos – daugiatautiškumas suteikė pranešėjui progą pagvildinti tokius klausimus kaip lojalumas, patriotinis entuziazmas (dažnųsyk išvirsdavęs į karo entuziazmą) bei – tarsi šios valstybinės ištikimybės priešprieša – nacionalinės nepriklausomybės siekis.

Ketvirtasis, Žodžio programą užbaigiantysis ir intelektualiai gurmaniškas viltis žadinęs renginys nuvyllė, bent man pasirodė silpniausias. Ne todėl, kad Hildesheimio universiteto profesoriaus emerito Silvio Vietta'os pranešimas „Europietiška literatūros kalba. Ekspresionizmas ir pasaulėžiūrinis romanas“ visai nesisiejo su festivalio tema (nors tokie nuokrypiai vargu ar prasmingi) – literatūrinių klodų atvertys galėjo įtraukti, ištrinti visas abejones, bet... Mano išpūdis: sen grybšt, ten grybšt, matyt, mėginant į vieną tekste sutelkti visas savo profesinių tyrimų temas: daug dėmesio Antikai, stabtelėta prie pasaulėžiūrinių romanų (Thomo Manno „Užburto kalno“ ir Roberto Musilio „Žmogaus be savybių“), fokusuotasi į ekspresionizmo stilistiką, gebėta paaanalizuoti ir lietuviškąją literatūrinę situaciją (išskirant Kazį Binkį)...

Kitais tradiciškai keturkomponenčio festivalio sandais – Muzikos, Dailės ir Kino programa – jau, regis, nesistengta taip tiesiogiai prisirišti prie festivalio temos (tiesa, nuo naktinių kino filmų peržiūrų ne pirmi metai atsiribojau – visko jau būna gana po kasvakarinių koncertų jaukioje Nidos ev. liuteronų bažnytelėje, prieš kuriuos nesyk dar dviejuose renginiuose pabuvota – paskaitoje ir parodoje).

Nukelta į 8 psl.

Astridos Petraitytės nuotraukos

Lietuviškoji

Svarbus kelrodis į Tėvo namų jaukumą ir džiaugsmą

Andrius Navickas

Birželio 1 d. Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčioje pristatyta kunigo jėzuito Gedimino Kijausko nauja knyga „Į didžiąją meilę“. Deja, Tėvo dieną turėjau kitų įsipareigojimų ir negalėjau dalyvauti, tikiu, įdomiame renginyje. Tačiau esu vienas iš tų laimingųjų, kuris knygą gavo dar prieš pirmąjį viešą pristatymą ir net su autoriaus parašu.

Kai kunigas Gediminas paskambino ir paklausė, ar negalėtų užėiti į „Bernardinai.lt“ redakciją, menkai įsivaizdavau, koks jo apsilankymo tikslas. Žinojau tik, kad su šiuo kunigu visada gera ir įdomu bendrauti, o jo šypsena džiugia ramybe užkrečia kiekvieną sutiktąjį.

Visada malonu gauti dovanų, o šis dovanas buvo ypatingas. Ne tik dieną nuskaidrinęs pokalbis su kunigu Gediminu, diskutuojant apie tai, kaip nuostabu ir didinga, kad Dievas mus sukūrė ne atsitiktinai, o tyčia, bet ir gražiai išleista knyga „Į Didžiąją Meilę“, iš karto patraukusi mano akis išpūdinga nuotrauka, kuria bandyta perteikti Dievo Meilės išsiliejimą pasauliui.

Jau tą patį vakarą atsiverčiau knygą, ketindamas tik pasiaiškinti, kaip ją derėtų anonsuoti, ir „įklimpau“. Tiesa, pastarasis žodis itin svetimas knygos dvasiai, nes autorius kaip tik siekia, kad ir nedideliais žingsneliais, mus išvesti iš brūzgyno, kuriu pavertėme Viešpaties padovanotą gyvenimą.

Belsk ir sielų durys bus atidarytos

Kunigas Gediminas Kijauskas gimė 1930 metų birželio 29 dieną Sūduvos žemėje – Galioriškių kaime. Deja, į vaikystę netruko įsirežti okupacija ir karas, 1944-ųjų vasarą visa šeima pasitraukė į Vokietiją, buvo išstumta iš Tėvynės. Dar po kurio laiko – 1950 metais – visi pervaziavo į JAV ir apsigyveno Clevelande. Šis miestas Gediminui tapo antraisiais namais.

Netrukus prasidėjo studijos jėzuitų Johno Carrollo universitete ir jaunuolis įsitraukė į Jėzaus draugiją. Pirmuosius įžadus jis davė 1952-aisiais, o 1960 metų birželio 18 dieną kardinolas Richardas J. Cushingas G. Kijauską išventino kunigu.

Pastoracinis darbas prasidėjo Montrealyje, vėliau teko vadovauti Jaunimo centrui Čikagoje, eiti Ateitininkų federacijos tarybos pirmininko pareigas. Kunigas Gediminas aktyviai bendradarbiavo su įvairiomis lietuvių žiniasklaidos priemonėmis, veikiančiomis už Lietuvos ribų,

1974 metais jis atvyko vadovauti Clevelando Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos lietuvių parapijai. Tikrai nemanė, kad čia darbuosis ilgiau nei 30 metų, ir parapijos kultūrinės bei religinės gyvenimas tiesiog suklestės. Kunigas rengė koncertus, parodas, labai daug dėmesio skyrė darbui su skautais ir ateitininkais. Nuo 1978-ųjų parapijoje pradėtas leisti savaitinis leidinėlis „Mūsų žingsniai“.

Deja, jau XXI amžiaus pradžioje Clevelando vyskupas pradėjo pertvarką ir 2009 metais Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapija buvo uždaryta. Jau po savaitės kunigas Gediminas po 65 metų klajonių išseivijoje sugrįžo į Lietuvą ir pradėjo dirbti Šv. Kazimiero parapijoje, Vilniuje. Čia, be kita ko, jis atgaivino ir internetinį evangelizacinį leidinėlį www.skambekizodi.org.

Išpuoselėtų žodžių kelias

Knyga „Į didžiąją meilę“ – tai kunigo Gedimino „žodeliai“, padovanoti Clevelando parapijiečiams per beveik tris dešimtmečius, o dabar kantriai ir grakščiai Elvyros Kučinskaitės sudėlioti į visumą. Kaip teigia ši talentinga redaktorė, G. Kijausko pagėdavimu, jo tekstai atrinkti, atsizvelgiant į šv. Ignaco Dvasinių lavybų dinamiką. Nors ir nėra jie specialiai rašyti dvasinėms praktikoms, jie tikrai gali pasitarnauti kasdieniams maldos apmąstymams apie žmogiškosios prigimties pažeidžiamumą ir kilumą.

Tiek E. Kučinskaitę, tiek kalbos redaktorių Juozą Šorį bei fotografiją, labai vykusiai išryškinančių reikiamus akcentus bei papildančių kunigo Gedimino žodžius, autoriai Vytautas Sadauskas, Vidmantas Šimkūnas, Ramūnas Čeponis gali drąsiai būti vadinami svarbiais knygos dalininkais, Neabejoju, kad būtent ši kūrybinė bendrystė ir pripildė knygą skaidrumo, žaismės, ir tekstai virto spinduliais, prasiveržiančiais į dažnai prieblanda virtusią mūsų kasdienybę.

Pasak kunigo Gedimino, vienintelis jo knygos tikslas – būti dar vienu kelio ženklui, rodančiu gyvenimo kryptį – į Didžiąją Meilę, ir jis bus labai laimingas, jei ji bent kiek padės susiorientuoti dabarties brūzgynuose ir neprarasti kelio į dangiškojo Tėvo Namus.

Kvietimas kelionei

Kunigas G. Kijauskas kviečia mus pažvelgti į gyvenimą kaip į kvietimą kelionėn. Ją pradame ateidami į šią Žemę, čia bręstame, pasirenkame gyvenimo būdą, stilių, ieškome galimybių kuo labiau apvaldyti save ir aplinką, tačiau žmogaus širdis taip sutverta, jog ji visada ilgisi kažko daugiau. Šį ilgį atrandame įausť žmonijos istorijoje, didžiųjų menininkų kūryboje. Dvasinį žmogaus alkį gali patenkinti tik Didžioji Meilė, kuri yra visos Būties šaltinis. Tai Triasmenis Dievas, nepaliaujantis dovanoti mums save, pagaliau mus pačius sau padovanojęs.

Dievas mumis tiki ir mus myli. Jis trokšta mums Amžinybės, nes ji yra ne kas kita kaip mylinčio Tėvo šventė. Tačiau kiek mes mylime save ir savimi tikime? Žmonijos istorijoje apstu pavyzdžių, kai žmonės bandė „išsivaduoti“ iš Dievo globos. Kiekvieną kartą toks maištas vesdavo ne į laisvę, bet į beprasmybės brūzgynus. Tačiau net tada Mylintis Tėvas mūsų nepaliko, bet kantriai siuntė spindulius, kad jie įveiktų mūsų neviltes ir netikėjimo tamsą.

Esame Dievo mylimi, nepaisant mūsų kvailysčių ar net nusikaltimų. Jei išdrįstame tuo patikėti, gyvenimas pradeda radikaliai keistis. Dievas mus ištraukia iš nuodėmių, jas, o ne mus naikina, nuvalo mus kaip brangiausią perlą. Mums tik reikia savyje susikurti tokį vidinį žvilgį, kuris mus įgalina nuolat atsidurti Dievo meilės akivaizdoje.

Kunigas Gediminas dažnai kartoja knygoje tiesą, kad nė vienas žmogus Dievui nėra galutinai prapuolęs, nes kiekvienas esame tas, kurio yra su meile ieškomas. Kiekvienas žmogus Dievui yra nelygstama vertybė. Kaip nuostabu, kad mes turime būtent tokį Dievą.

Į tikrąją laisvę

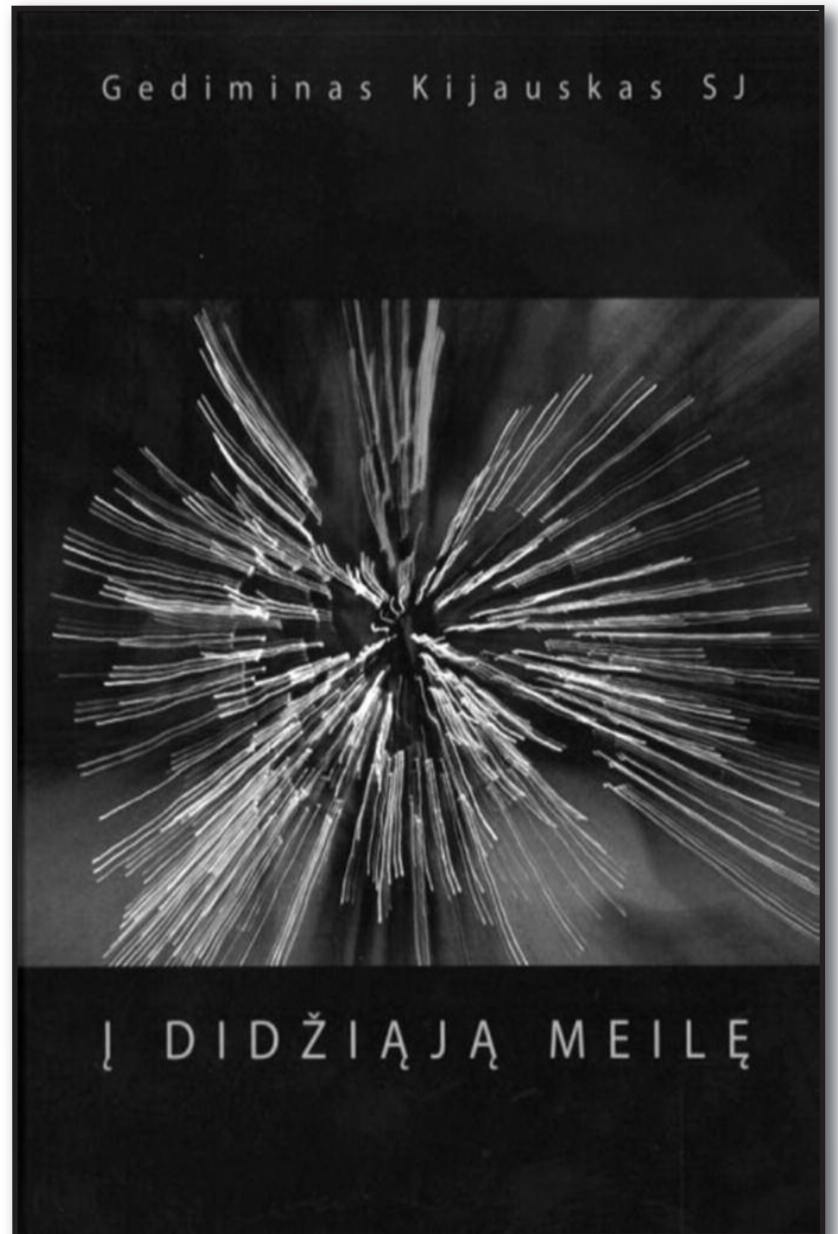
Žmogus sukurtas laisvei. Tačiau tai anaipol nereikia, kad turime gintis nuo kitų kaip nuo agresorių. Laisvė bręsta tik bendrystėje ir pirmiausia šeimoje. Deja, atsidūsta G. Kijauskas, gražusis žmonijos žiedas – krikščioniškoji šeima – atsidūrė tarsi šaltos žiemos speiguose. Šiandien mes turime ryžtingai ir atkakliai ginti šeimą, nes tai išskirtinė vieta, kurioje mokomės dovanoti ir priimti meilę bei atskleisti savyje Dievo paveikslą. Šeimai nėra ir negali būti lygiaverčio pakaitalo, todėl šeimos krizė kartu yra ir žmogaus krizė.

Tačiau mes, krikščionys, niekada negalime prarasti vilties. Kur glūdi krikščioniškos vilties šaknys? Žinajime, kad Kristus net pralaimėjimo kelyje yra nugalėtojas. Ši tiesa mums leidžia rizikuoti viskuo, pasitikint tik Tuo, kuris ant kryžiaus nugalė net mirtį. Šis suvokimas turi pripildyti mūsų gy-

venimą džiaugsmo. Pastarasis yra nepakeičiamas ir ryškiausias krikščioniško gyvenimo bruožas.

Mūsų nepasisekimų versmė dažniausiai ta, kad atsisakome pripažinti, jog meilė nebėra nei žodis, nei svajonė, nei širdies plakimas, o yra konkretus elgesys. Jei kasdienėje tikrovėje nėra meilės, nekalbėkime ir apie Dievo meilę, Jėzus sakė, kad tada, kai mylime savo brolius, mylime ir jį.

Šiandien, tvirtina G. Kijauskas, mes esame pamiršę, kad į tikrąją laisvę žengiame tik tada, kai Dievas yra svarbiausias ir jį mylime visa širdimi ir visu

Gediminas Kijauskas. „Į didžiąją meilę“. Jėzuitų ekonomo tarnyba, 2014

protu. Tokia laisvė nesitenkina minimumu, ji nuolat veržiasi tobulėti ir kartu neleidžia paversti širdžių stabų turgaviute.

Kelionė į Didžiąją Meilę yra mūsų laisvės ir džiaugsmo kelionė.

Kasdieniai išminties perlai

Aštuoniasdešimt septynių (jei teisingai suskaičiavau) puslapių Gedimino Kijausko mąstymai žavi nuolankiu paprastumu, kurio nevalia painioti su prastumu. Autorius nedaugjažodžiauja, ir tai kiekvienam jo sakiniui suteikia ypatingo svorio ir „skonio“. Tiesa, dar yra puikių nuotraukų, kurios neretai giliau nei ilgi teologiniai tekstai sugeba perteikti Viešpaties didybę ir santykį su žmogumi.

Nors pradėjus skaityti knygą norisi godžiai vienu prisėdimu skanauti kuo daugiau tekstelių, tačiau tai, kiek suprantu, nėra vaisingiausias jos skaitymo būdas. Patartina neskubėti, kasdien perskaityti po vieną apmąstymą, skanauti jį, leisti išsiskleisti mummyje, kad jis iš tiesų taptų tuo spindulėliu, kuris leidžia išsivaduoti iš minčių ir jausmų brūzgyno.

Tiesa, knyga išleista kukliu tūkstančio egzempliorių tiražu ir gali tekti pavargti tiems, kas norės šią knygą įsigyti. Tačiau nuoširdžiai raginu pavargti. Tai puiki dovana, prasidedant vasarai ir leidžiant Viešpaties meilės šilumai labiau sušildyti ir mūsų būti.

Kultūros kronika

Liepos 15 d. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, minėdami Žalgirio mūšio pergalės dieną, pakvietė visus į šiai progai skirtus specialius renginius. Visi, įsigiję muziejaus lankymo bilietą, galėjo nemokamai dalyvauti žaidime „Valdovo kariaunos pėdsakais“. Lankytojų vestibulio auditorijoje vyko nemokama režisieriaus Aleksandro Matonio filmo „1410. Žinomas nežinomas Žalgiris“ peržiūra. Valdovų rūmų Didžiajame kieme lankytojai galėjo nemokamai dalyvauti brolijos „Viduramžių pasiuntiniai“ rengiamuose senosios rikiuotės mokyklose, o Lankytojų vestibulio auditorijoje – dailininko Broniaus Leonavičiaus triptiko „Žalgiris. 1410 m. liepos 15-osios rytas“ pristatyme.

Liepos 12 ir 13 d. Varšuvoje, Karališkųjų Lazienkų parke vykstančiame festivalyje „Strefa ciszy“ koncertavo Šv. Kristoforo orkestras ir Martynas Levickis. Šv. Kristoforo orkestras atliko Eliaso Parisho Alvaro Concertino emoll arfai ir orkestrui. Šv. Kristoforo

orkestras taip pat atliko labai šiltai klausytojų priimtus lenkų kompozitoriaus Eugeniuszo Morawskio bei jo draugo Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūrinius. Tuo tarpu liepos 13 d. Lazienkų karališkojo parko amfiteatre Šv. Kristoforo orkestras grojo drauge su solistu Martynu Levickiu. Sekmadienio koncertą Šv. Kristoforo orkestras, diriguojamas Maestro Donato Katkaus, pradėjo Mykolo Kleopo Oginskio polonezu. Vėliau į Lazienkų parko amfiteatro sceną išėjo Martynas Levickis, pakerėjęs klausytojus jau nuo pirmojo kūrinio. Klausytojai stovėdami ilgai plojo Martynui Levickiui ir orkestrui, kurie festivalio „Strefa ciszy“ klausytojams už tokį šiltą priėmimą padėkojo F. Chopino kūriniu.

Liepos 21–23 d. 30-jame Tarptautiniame Birmingamo džiazo ir bliuzo festivalyje pasirodys lietuvių kvartetas „Džiazo miniatiūros“ – vokalistė Giedrė Kilčiauskienė, pianistas Andrejus Polevikovas, kontrabosistas Vytis Nivinskas ir būgnininkas Darius Rudis. „Esu laiminga dainuoti su savo svajonių komanda – bet kuri dainininkė man pavydėtų! Ir esu laiminga sugrįžti į Birmingamo festivalį, kuriame atliksime naujas dainas, kurias tikimės įrašyti artimiausioje ateityje“, – pokalbyje su Ronu Simpsonu džiazo muzikos žurnale „The Jazz Rag“ (Nr. 132, 2014) mintimis dalinosi Giedrė Kilčiauskienė.

Liepos 18 d. Zalcburgo (Austrija) dailininkų sąjungos galerijoje „Berchtoldvilla“ atidarytos dvi Lietuvos knygos meną pristatančios parodos: „Kūnas. Lietuvių grafika 1980–2013“ ir „Šiuolaikinės Lietuvos vaikų knygų iliustracijos“. „Kūnas. Lietuvių grafika 1980–2013“ pirmą kartą žiūrovams pristatyta praėjusiais metais Vilniuje. Parodoje tuomet eksponuoti 49 menininkų darbai. Zalcburge rinkinį reprezentuoja 28 autorių kūriniai, savitai ir išraiškingai bylojantys apie žmogaus kūną, kaip vieną iš pagrindinių meninio vaizdavimo objektų. Parodoje pristatoma žymių Lietuvos vaikų knygų iliustruotojų Kęstučio Kasparavičiaus, Stasio Eidrigevičiaus, Laisvydės Šalčiūtės, Mariaus Jonučio, Egilės Gelažiūtės-Petrauskienės, Rimanto Rolios, levos Babilaitės, Linos Dūdaitės, Rasos Joni, Karolio Strautnieko ir Nomedos Marčėnaitės kūryba. Ekspozicija parengta Bolonijos vaikų knygų mugėje 2011 metais rodytos parodos „Illustrarium“ pagrindu, papildyta naujaisiais kūriniais. Parodą parengė BĮ Tarptautinių kultūros programų centras.

BALTIEJI VILNIAUS STULPAI

M. K. Čiurlionio kultūros ir paveldo fondas, aštuntus metus vykdamas edukacinių, meninių renginių ciklą „VAKAR IR VISADOS“, pateikia idėją – atstatyti Baltuosius Vilniaus stulpus, kadaise žymėjusius Vilniaus miesto ribą.

Šiuo metu yra padarytas bei pateiktas visuomenės įvertinimui mažasis – reprezentacinis-suvenyrinis jų variantas (iš akmens, granito, bronzos; santykiu 1 prie 11).

Užsisakydami tokius mažuosius Baltuosius Vilniaus stulpus, Jūs prisidėsite prie jų atkūrimo idėjos. Tai gali tapti ir dovana išskirtinei asmenybei ar verslo partneriui su varinėje plokštelėje gravuotu dovanojančiojo vardu, pavarde ar įmonės (rėmėjo) pavadinimu, logotipu ir kt. Kreiptis į fondo vadovą Gintautą Ivinską tel.: 8626 56835 arba ciurlioniopaveldas@gmail.com

Th. Manno...

Atkelta iš 6 psl.

Vis dėlto visų programų rengėjai (muzikinę kuravę Vytautė Markeliūnienė, dailei bendro kuratoriaus neprisireikė) bent vieną kitą šimtmečio akcentą ir savo veiklos laukui pasistengė suteikti. Štai vienoje (iš keturių) parodų jau kelintą kartą pristatyti Rytprūsių dailininkų darbai iš Aleksandro Popovo kolekcijos – bet šįkart ji įvardyta „Paskutinis taikos pavasaris“ ir buvo skirta konkrečiam įvykiui: 1914-aisiais surengtai parodai Karaliaučiuje... O Muzikos programoje, greta žavių „belaikių“ ir amžinų kompozitorių: L. van Beethoveno, W. A. Mozarto, F. Schuberto, lietuviškos muzikos vakare pristatant Juozą Gruodį (1884–1948) prisiminti ir karo motyvai, tiesa, ne tiek kompozitoriaus kūryboje, kiek gyvenime.

Pagrindinės temos „užribyje“ taip pat patirta malonių valandėlių. Štai tradicinis festivalio choras „Aidija“ (Romualdo Gražinio vadovaujamas) smagiai nuteikė ne tik atlikdamas Juliaus Juzeliūno harmonizuotas sutartines ar festivalio užsakytą kūrinių – irgi gan „sutartinėškai“ skambėjusių Ričardo Kabelio „Rožių lietu“), bet ir keletą autentiškų sutartinių (jas turavojo tai trejetas, tai ketvertas kolektyvo dainininkų). Štai tradicinę Thomo Manno bičiulių popietę (visad surengiamą liepos 16-ą – rašytojo atvykimo į Nidą dieną) trys rašytojai – lietuvė (iš Londono) Paulina Pukytė, prancūzė Corinne Roche ir vokiečių Nilsas Mohlis perskaitė tekstus, sukurtus pavasarį reziduojant Nidos meno kolonijoje (Vilniaus Dailės akademijos filiale), gavus užduotį: menamas Thomo Manno ir Jeanno-Paulio Sartre'o susitikimas (tai būtų bendro Nidos meno kolonijos, Goethes instituto ir Prancūzų instituto Lietuvoje projekto). Beje, nors ir „replika į šoną“ reiktų paminėti aktyvų Goethes instituto dalyvavimą festivalyje – jo dėka įvyko ne vienas renginys (pvz. filmų seansai); buvo smagu festivalyje nuolat matyti ir pačią instituto vadovę Johanną Keller.

Žinia, festivaliui ypatingo žavesio suteikia aplinka – ir sėdint Thomo Manno namelio terasoje tave tarsi apgaubia jūra, kopos, marios, pušynai, visa kuršneriška atmosfera.

Kol kas jauku čia būti – čia dar neskamba nuo pat ryto visuos pašaliuos muzika, dar nepridaiginta daugiaaukščių betoninių monstrų, dar promenados palei marias netapę „pasirodymais“, dar tykiai ramiai gali vaikštinėti tarp žvejų (ar bent ale žvejų) medinių, raudončerpiais stogais namų, dar eidamas miškeliu link jūros gali išvysti zuikį ar voveraitę – net gali nutikti staigmena: nekreipdamas dėmesio į su fotoaparatais zujančius pašaliečius keliu link savo namų oriai prazirglios briedis... Ir šis gamtos nuotykis gal net aktualizuos istorinį kontekstą, taikūjį: gi briedžiai buvo šio krašto puošmena ir simbolis dar tais, rytprūsietiškais, laikais; juk ir vasaarnamį čia įsigijęs Thomas Mannas buvo specialiai nuvežtas pažiūrėti briedžių... □